

ВАЗДУХОПЛОВНИ

Издаје: Удружење пензионисаних војних летача
и падобранаца Србије. ЗЕМУН, Штросмајерова број 1

www.udruzenjepvlps.org

БИЛТЕН

Број 119. новембар 2021.

ОБЕЛЕЖЕН ЈЕ ДАН 98. ВАЗДУХОПЛОВНЕ БРИГАДЕ

На војном аеродрому „Морава“ у Лађевцима одржана је свечаност поводом Дана 98. вбр, који се обележава у спомен на 28. новембар 1949. када је формиран 98. лбап. Одржан је дефиле јединица и тактичко-технички збор средстава авијације, уручене су награде и положени венци на спомен-обележје на аеродрому. У осврту на постигнуте резултате истакнуто је да су припадници 98. вбр реализовали све постављене задатке и дали пун допринос унапређењу оперативних способности РВ и ПВО. Присуствовали су командант РВ и ПВО, представници СПЦ, локалне самоуправе и институција са којима јединица сарађује.

ДАН 250. РАКЕТНЕ БРИГАДЕ ЗА ПВД

У касарни „Бањица“ у Београду, одржана је свечаност поводом Дана 250. рбр за ПВД, који се слави 24. новембра у спомен на дан када је, 1962. формиран 250. ракетни пук ПВО. Након дефилеа јединица, сумирани су резултати рада у претходном периоду, уручене су награде и положени венци на спомен-обележје у касарни. Истакнут је висок ниво оспособљености припадника 250. рбр за ПВД потврђен на бојевом гађању циљева у ваздушном простору у Бугарској и здруженим тактичким вежбама. Припадници 250. рбе обележили су и крсну славу јединице Светог мученика Стефана Дечанског.

180 ГОДИНА ОД ЛЕТА КАЛФЕ МАНОЈЛА У БЕОГРАДУ

Први покушај летења справом тежом од ваздуха у Србији забележен је крајем новембра 1841. године у Београду, када је човек по имену Манојло, презиме му се не зна, иначе калфа, направио тај историјски подвиг. Испланирао је скок са царинанице (Ћумрукане) на Калемегдану, са циљем да прелети реку Саву. Са двосратне зграде, Манојло је кренуо пут неба, али је завршио на земљи. Прелетео је преко зачуђених посматрача и пао у снежни нанос. Срећом, новембарски дубок снег и импровизовани падобран ублажили су пад, па је Манојло прошао угруван, али је остао жив. У таквом стању, одведен је у Управитељство вароши због нарушавања реда и дисциплине. Записник са саслушања потврђује да је, машући крилима као слепи миш, пао са ђумрукане у дубок снег. Зграда Царинарнице, која је калфи послужила као “старт за лет”, срушена је у Другом светском рату, током савезничког бомбардовања Београда 1944. године.

КРИЛАТИ БЕОГРАЂАНИН КАЛФА МАНОЈЛО 1841. ГОДИНЕ

1841. године Калфа Манојло покушао је да лети на справи коју је сам направио скочивши са крова Царинарнице („Ћумрукане“) у Београду. По једној верзији кошава га је однела преко Саве, одакле су га вратили Аустроугарски жандари, по другој причи “крилати калфа” је пао у снег близу царинарнице.

ЗАЈЕДНИЧКА ВЕЖБА СПЕЦИЈАЛНИХ ЈЕДИНИЦА СРБИЈЕ И САД

Потпредседник Владе и министар одбране др Небојша Стефановић присуствовао је 26. новембра, заједно са начелником Генералштаба Војске Србије генералом Миланом Мојсиловићем и амбасадором САД Ентони Годфријем, завршном сегменту здружене обуке јединица за специјалне операције Војске Србије и Оружаних снага Сједињених Америчких Држава на полигону "Пескови" код Пожаревца.

Министар Стефановић истакао је да су тешки метеоро услови, који су пратили данашњу активност, за припаднике специјалних јединица уобичајени.

- Киша и јак ветар, који је овде дувао, показују колико је тежак живот припадника једне специјалне јединице, једне војске. Они морају да буду спремни да у сваком тренутку изађу на терен и покажу да су и време и новац, који су уложени у њихову опрему и обуку, добро утрошени, јер су у сваком тренутку спремни да буду уз свој народ и да заштите своју земљу - рекао је министар Стефановић.

Он се захвалио припадницима Европске команде специјалних снага Сједињених Америчких Држава, Министар Стефановић је истакао да су сви могли да виде да је вежба изведена изузетно.

Амбасадор САД Годфри је захвалио специјалним јединицама Војске Србије као домаћинима ове вежбе, додајући да је то пример колико можемо урадити као пријатељи и партнери.

ОБЕЛЕЖЕН ДАН ПРИМИРЈА У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Изасланик врховног команданта Војске Србије и председника Републике Александра Вучића, генерални секретар председника Републике Сузана Пауновић положила је 11. новембра венац на Споменик незнатом јунаку на Авали, поводом Дана примирја у Првом светском рату.

У пратњи изасланика председника Републике били су заменик начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Петар Цветковић и командант Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране генерал-потпуковник Душко Жарковић.

Након полагања венца, у спомен-књигу госпођа Пауновић је уписала: „Див-јунаци, ви сте своје животе уградили у саме темеље слободе и независности свога народа и своје отаџбине Србије. Са захвалношћу памтећи ваше херојство и жртву, ми, ваши потомци, данас славимо дан слободе и победе. Заувек остајете генерација коју је прошлост овенчала победоносним венцем славе! У спомен на див-јунаке.“

Дан примирја у Првом светском рату и сећање на храбра дела и јуначке подвиге српске војске у Великом рату, пробоју Солунског фронта и ослобођењу Отаџбине Србије обележен је широм наше земље.

ВАЗДУХОПЛОВНА ХРОНОЛОГИЈА

- **2. децембра 1949. године**, формиран је 204. ловачки авијацијски пук, тај датум се слави као Дан 204. ваздухопловне бригаде.

- **3. децембра 1916. године**, на аеродрому Вертекоп код Солуна, формирано је Њепорско одељење, а командир је био капетан Бранко Вукосављевић.

- **4. децембра 1944. године**, на аеродрому Нови Сад, формиран је 422 јуришни авијацијски пук.

- **9. децембра 1944. године**, на аеродрому у Руми, формиран је 423 јуришни авијацијски пук.

- **10. децембра 1912. године**, у Скопљу је летео први српски пилот, наредник Михаило Петровић на авиону Дукс Биплан.

- **10. децембра 1944. године**, почела је преобука пилота за јединице Групе ваздухопловних дивизија ЈА. Пилоти-ловци су се обучавали на авионима Јак, на аеродрому Рума. Преобука пилота јуришника на Ил-2 почела је у Земуну.

- **14. децембра 1933. године**, указом Краља Александра Првог Карађорђевића, на аеродрому Земун је основана Ваздухопловна опитна група. Исте године основана је и Катедра за аеронаутику на Техничком факултету Универзитета у Београду.

- **15. децембра 1944. године**, у Великим Радинцима формиран је 112 ваздухопловни ловачки пук.

- **15. децембра 1944. године**, у Руми је формиран 113 ваздухопловни ловачки пук.

- **16. децембра 1818. године**, у Петровом Селу код Дубровника је рођен Матија Бан, истакнути српски политичар и дипломата, који

је још средином 19. века писао о ваздухопловству (чланак "Воздухопловие" у листу "Новине српске", бројеви 76 и 77 из 1844.).

- **20. децембра 1944. године**, на аеродрому у Лаћарку, формиран је 421 јуришни авијацијски пук.

- **22. децембра 1921. године**, министар Војске и Морнарице Краљевине СХС, потписао је Упут о употреби ваздухоплова, први доктринарно-нормативни документ о војном ваздухопловству у Југославији.

- **24. децембра 1912. године** војвода Радомир Путник је донео решење о формирању Ваздухопловне команде са седиштем у Нишу. У њен састав ушли су Аеропланско и Балонско одељење, Водоничка централа и Голубија пошта, сви сегменти тадашњег ваздухопловства. За првог команданта постављен је мајор Коста Милетић. Први војни аеродром налазио се у Трупалском пољу у близини Ниша. Овај датум се обележава као Дан Ваздухопловства и противваздухопловне одбране Војске Србије.

- **25. децембра 1944. године**, на аеродрому у Руми, формиран је 111. ловачки авијацијски пук.

- **27. децембра 1912. године**, на железничку станицу Медошевац код Ниша је стигло осам авиона које је Србија купила у француској за новоформирано Аеропланско одељење Ваздухопловне команде.

- **28. децембра 1886. године**, у Београду је рођен Јован Југовић, један од првих шест српских пилота.

- **29. децембра 1944. године**, формиран су штабови 42 јуришне ваздухопловне дивизије и 11 ловачке ваздухопловне дивизије.

УДРУЖЕЊЕ РЕЗЕРВНИХ АВИЈАТИЧАРА

Удружење резервних авијатичара (УРА) Краљевине Југославије из 1928. године један је од извора, надахнуће, корен и један од примера на којима је настало и организовано Удружење пензионисаних војних летача и падобранаца СР Југославије, потом Србије 1992. године.

Настанак Удружења резервних авијатичара

Удружење резервних авијатичара (УРА) Краљевине СХС основано је на конгресу 1. априла 1928. године у згради Универзитета у Београду. Конгрес је отворио Коста Милетић, резервни пуковник, и изложио мотиве који су руководили југословенске резервне ваздухопловце да се удруже.

Прво, то је била потреба да се резервни авијатичари организују ради летачко-стручног оспособљавања и тренаже за летење. Затим да се заштити њихов материјални и друштвени положај и створе услови за њихово усавршавање за вршење летачке службе у миру и рату. Истакао је да су односи Удружења са Командом ваздухопловства били добри и коректни и да су резервни авијатичари били чврсто патриотски опредељени и одани поданици Краља и Отаџбине.

Под руководством Косте Милетића и његових сарадника резултати рада Удружења резервних авијатичара били су веома добри: створена је ескадрила авиона, организована обука и тренажа пилота, утемељено школовање туристичких пилота, одржавана су популарна предавања у живо и преко радија, организована су популарна летења за широке масе где је преко хиљаду људи „осетило“ ваздух.

Удружење је имало за циљ: а) одржавање у тренингу и усавршавање у спреми резервних авијатичара; б) одгајивање и подучавање подмлатка, који се интересује и жели посветити авијацији; в) запошљавање и материјално помагање чланова удружења у случају беспослице, болести и неспособности; г) регулисање питање вежбе летачког и стручног сособља; д) организовање техничког особља и спремање техничког подмлатка, и њ) регулисање свих питања која могу бити од интереса по удружење и његове чланове.

Као сталешка организација УРА са својим циљевима имао је велики значај и у развоју цивилног ваздухопловства. У удружењу резервних авијатичара били су окупљени махом млади авијатичари који су са пуно љубави и воље радили да, поред свог усавршавања у позиву коме су се добровољно одали, продру са својим идејама у најшире народне слојеве.

Током прве две године рад УРА састоје се у организовању чланова, оснивању обласних одбора и прикупљању материјалних средстава, која су била неминовно потребна за остваривање циљева. Организовано је око 400 чланова – резервних авијатичара – и основани су Обласни одбори у Београду, Загребу, Љубљани, Новом Саду и Краљеву.

Удружење резервних авијатичара се 15. фебруара 1932. ујединило са Аероклубом Краљевине Југославије.

По угледу на официрске задруге, основана је **Кредитна задруге ваздухопловаца 1933. године**. На челу задруге био је резервни пуковник Коста Милетић, први српски ваздухопловац и први командант српског ваздухопловства.

Задруга је имала задатак: да окупи све ваздухопловце у циљу међусобног помагања и кредитирања; да развија свест и вољу за штедњом код свих задругара; да даје кредите својим задругарима у облику позајмница под најповољнијим могућим условима; да врши наплате и исплате за своје чланове; да посредује у свим пословима осигурања својих задругара; да за рачун својих задругара посредује за набавку потребног материјала као и ваздухопловне спреме; да се бави свим пословима дозвољеним Законом о привредним задругама у корист задруге и задругара; да ствара Резервни фонд, ко и друге посебне фондове из којих ће организовати, издржавати и помагати разне социјалне, хумане и хигијенске установе само у корист својих задругара и.т.д.

Оснивањем ове задруге створен је фонд из кога су резервни авијатичари могли добити кредит за своју егзистенцију као летача. Постојао је и Потпорни фонд за давање хитне помоћи задругарима и њиховим породицама у случајевима смрти, телесне повреде и болести. у служби ваздухопловног позива. Постојао је и Резервни фонд, који је служио, према Закону о привредним задругама, за обезбеђење задруге у случају показаног губитка. У тај фонд се сваке године од показане добити уносио извештај проценат исте

Задруга је била директан резултат идеја и рада Удружења резервних авијатичара и конкретно је допринела решавању материјалних и социјалних проблема. Веома је значајно што је иза задруге стајала ваздухопловна индустрија као снажан материјални гарант. Деловање задруге показало је да је оправдана потреба да резервни авијатичари имају своју аутентичну организацију, као што имају своје потребе, интересе, проблеме, циљеве и задатке. Време као најбољи судија потврдило је такво настојање и убрзо долази до поновног формирања Удружења.

Удружење резервних авијатичара обновљено је новембра 1936. године и за председника је, поново, изабран пуковник Коста Милетић, јер је имао огромно поверење међу ваздухопловцима. Први конгрес одржан је 1937. године, а потом су конгреси одржавани 1938. и 1939. године. Удружење је престало са радом 1941. године, након окупације од стране немачке фашистичке силе.

Да ли се традиције настављају?

После Другог светског рата настао је Ваздухопловни савез, као носилац традиције Југословенског аероклуба. Обновљен је и ЈАК “Наша Крила” почетком деведесетих ХХ века. УПВЛПС настаје 16. априла 1992. године.

Од 1945. године на овамо настао је и данас делује знатан број ваздухопловних и традиционалистичких удружења, која раде углавном свако за себе. Заједничких асоцијација нема. Нова удружења настају, а нека од старијих полако нестају, гасе се, јер чланство одлази у покој и лети у вечност, а подмлађивања нема. Тако је и са УПВЛПС. *Након три деценије његово сунце је на заласку, али остаје сећање и светао траг у српској ваздухопловној историји и традицији.*

(Зл. Грујић)

СРУШИО СЕ БРИТАНСКИ БОРБЕНИ АВИОН Ф-35Б У СРЕДОЗЕМНО МОРЕ

Британски борбени авион Ф-35Б срушио се у Средоземно море током рутинског лета, а пилот се катапултирао. То је први инцидент са британског носача авиона „Краљица Елизабета“. Британско министарство одбране потврдило је пад авиона Ф-35Б. Пилот је после катапултирања, безбедно враћен на носач авиона, као и да је покренута истрага о паду. У новембру, јВелика Британија је преузела 3 америчка борбена стелт ловца Ф-35, по цени од 100 милиона фунти по комаду, чиме је укупан број достигао 24 летелице. Британска влада је наручила још 6 авиона, који треба да стигну следеће године, а још 7 треба да стигне 2023, док је циљ да 2025. има 48 активних Ф-35. (Извор: *Политика*, 17.11.2021)

ПОЈАЧАНА АКТИВНОСТ АМЕРИЧКИХ БОМБАРДЕРА КОД РУСКЕ ГРАНИЦЕ

Руски министар одбране је рекао да је примећена појачана активност америчких бомбардера у близини руске источне границе, и да кретање америчких бомбардера на источној граници Русије представљају претњу и по Кину. Председник Русије рекао је претходно да Запад олако узима упозорења Москве да не прелази “црвену линију”, а Министарству спољних послова наложио да тражи дугорочне гаранције за безбедност земље од Запада. САД, НАТО и украјински званичници дају сличне изјаве о наводно “необичним кретањима руских војника у близини Украјине” и упозоравају на могући напад из Русије. Из Москве негирају да спремају напад и кажу да су то запаљиве изјаве. Жале се, међутим, на појачану активност НАТО-а у региону. Русија тражи од НАТО-а да престане да концентрише снаге у близини руске границе и да престане да наоружава Украјину. Москва је још у септембру навела да ће САД прећи црвену линију ако наставе да шире војну инфраструктуру у Украјини. (Извор: *REUTERS* 23. 11. 2021. године)

РУСИЈА ПОЧЕЛА СА ИСПОРУКОМ ПВО СИСТЕМА С-400 ИНДИЈИ

Русија је почела да испоручује Индији мобилне ПВО системе С-400 у складу са уговором потписаним 2018. Москва је већ ове системе испоручила Кини и Турској. Вредност уговора износи 5,4 милијарде долара. Уговор би потенцијално могао учинити Индију одговорном према америчком Закону о сузбијању америчких противника кроз санкције (ЦААТСА). Законом из 2017. године уведене су санкције Русији као одговор на наводно мешање у председничке изборе 2016. године. Иран и Северна Кореја су такође на мети из различитих разлога. У октобру је група америчких сенатора представила закон који би Индију, којој се Вашингтон приближио усред успона Кине, изузео од санкција за куповину С-400. (Извор: *ВОСТОК*, 14. 11. 2021.)

ПРЕДСТАВЉЕН НОВИ РУСКИ АВИОН

Руска државна развојна корпорација (УАЦ) објавила је да ради на напредном новом војном авиону без посаде. У промо споту “Ростех” и руски ваздухопловни гигант “УАЦ” представили су авион Су-75, кодног назива „Шахмат“. Варијанта стелт млазњака, потврдили су, биће доступна без кокпита. Уместо тога, његов компјутер ће му омогућити да лети аутономно, елиминирајући ризик да обучени пилоти буду заробљени или убијени. У јулу су инжењери представили верзију Су-75 са посадом, која је сличног облика као амерички Ф-35, али је јефтинији и напреднији. Једномоторни авион ће моћи да лети двоструко брже од брзине звука и да избегава ПВО системе и радаре. Очекује се да пробни летови почну 2023. а варијанта као беспилотна летелица, до 2025. године. “Шахмат” је намењен да користи кратке писте за полетање и опремљен је модулним одељцима за оружје који могу да носе читав низ ракета, бомби и вођених пројектила. “Шахмат” је бржи, има већи домет, мањи радарски потпис и може да носи више убојних средстава од Ф-35. Цена ће бити између 25 и 30 милиона долара по комаду чинећи авион најмање упола јефтинијим од његовог америчког такмаца. (Извор: *РТС, ДЕЈО*, 14. 10. 2021. године)

РУСИ РЕМОНТОВАЛИ 6 МИ-17-1В ПЕРУАНСКОГ РАТНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА

Руски хеликоптерски холдинг Државне корпорације Ростек за више од две године извршио је велики ремонт шест војно-транспортних хеликоптера Ми-17-1В у ваздухопловној бази у Лими (Перу). Ремонт је извршио Новосибирски авио-ремонтни комбинат (НАРП) Хеликоптера Русије, који држе под директном контролом Милов и Камов НЦВ, и развија хеликоптери Мил.

Као резултат обављеног ремонта, хеликоптери Перуа имају ремонтни век 8 година и ремонтни век 2000 сати. Тренутно, посебно у условима пандемије корона вируса, Република Перу активно користи раније испоручену руску хеликоптерску технологију.

Летелице се користе за различите послове: превоз, потрагу и спасавање људи у подручјима погођеним елементарним непогодама, борба против трговине дрогом, као и за хуманитарне сврхе, као што су достава лекова, хране, одеће.

Руски хеликоптери су се доказали у Перуу још од времена Совјетског Савеза 1970. СССР је био један од првих који је притекао у помоћ перуанској држави након земљотрес. Више од стотину хеликоптера руске производње у Перуу основа је опредељења и давања посебног значаја за њихову поправку, ремонт и модернизацију. Верује се да посао обављен добро једном поново сведочи о високом нивоу поверења Перуанаца, рекао је Андреј Богински, генерал Директор холдинга Руски хеликоптери.

Вишенаменски хеликоптери серије Ми-8/17 су признати и тражени широм света због њихове поузданости, разноврсности и лакоће одржавања. Дизајн и опрема хеликоптера породице Ми-8/17 омогућава да се њима управља аутономно на неопремљеним локацијама у скоро свим климатским условима, укључујући и високопланинске пределе и подручја са топлотом климом, што доказује дугогодишње искуство у коришћењу ових машине на различитим континентима.

Новосибирски авио-ремонтни погон врши одржавање, ремонт и модернизација, као и увођење разних модификација хеликоптера Мил. Предузеће поправља системе и склопове хеликоптерске технике током читавог ремонтног века, а такође обезбеђује корисницима резервне делове. НАРП такође пружа услуге широм света са могућношћу извођења радова на реконструкцији у бази купца. (Извор: *HELIOS FRONTLINE* 37-2021)

ISSN (Online) 2560-4708

Ваздухопловни билтен излази месечно у електронској форми. Намењен је члановима УПВ.ПИС, ваздухопловним ветеранима и љубитељима ваздухопловства.
Уређење и припрема: Златомир Грујић и Милан Ракић.
Е-пошта: zlgurjic@gmail.com, www.udruzenjepvlps.org